

výzkumu. V páté kapitole je podán přehled nejvýznamnějších přístupů vybraných behaviorálních věd — antropologie (Kroeber), ekonomie (Hayek), historiografie, právní vědy, politické vědy (political science), psychologie, sociologie a vědy o politice („polity“ science, jejímž téžistém je podle autora hledání možných reforem nebo hlavních linií pro významná rozhodnutí; pojem zavedli Hilgard, Lerner a Laswell) a jsou analyzována tvrzení typu „empirické testování není nezbytné“, „explanace musí být provedena v termínech motivů, cílů atd.“, „informace o specifických případech je potřebnější než zobecnění“, „behaviorální vědy nemohou být osvobozeny od hodnocení“, apod. Dále se autor podrobně zajímá o tradiční problém rozdílů mezi fyzikálními a společenskými vědami a posuzuje tzv. inferioritu behaviorálních věd (jsou sledovány problémy měření jevů, invariability pozorování, ověřitelnosti hypotéz, exaktnosti výsledků šetření a predikce). Osmá část je věnována terminologickým problémům (pojmy kultura, hodnota, suverenita, inteligence apod.). Kniha je opatřena věcným i jmenným rejstříkem.

—mp—

Alain Birou: Vocabulaire pratique des sciences sociales

Les Éditions ouvrières, Paris 1966, str. 315.

Birou napsal tento slovníček společenských věd pro vědecké pracovníky, kteří nejsou odborníky ve společenských vědách. Neklade si vysoké cíle, pokud jde o vědeckou úroveň. Zato podává srozumitelný výklad nejběžnějších termínů, kterých se užívá v sociologii, sociální psychologii, politické ekonomii a politické vědě. Se zřetelům k významu marxistické vědy obsahuje dílko vysvětlení nejdůležitějších pojmů ražených K. Marxem. V hesle „Sociologie fonctionnelle“ jsou ve zkratce zaznamenány i teorie R. K. Mertona a T. Parsonse, v „Communauté“, „Société globale“ a v „Sociologie juridique“ koncepce G. Gurvitche, v „Sociométrie“ je jmenován J. Moreno apod. Celkem je ve slovníčku zpracováno více než 500 hesel, s nimiž se setkáváme v sociologii francouzské (Mobilité sociale, Modèle, Palier, Position, Statut), anglické a americké (Gang, Leadership, Manager, Mass-media, Takeoff). U každého je podána jeho etymologie a kromě definice nastíněn i problém, ke kterému heslo poukazuje. Podle potřeby se autor uchyluje k citacím z děl předních autorů anebo z jiných slovníků. Na konci je index termínů zvlášť nezpracovaných s odkazy na hesla, v nichž lze nalézt jejich vysvětlení, podrobný index autorů a přehled pramenů. Některá hesla neměla chybět: je-li zpracován personalismus (Em. Mounier) a humanismus (J. Maritain), měl být do knížky pojat i existencialismus (J. P. Sartre). Jinak se dílko dobře hodí pro studenty sociologie a může sloužit jako pomůcka i cizím sociologům čerpajícím ze západních pramenů.

F. P.

Gerhard Wurzbacher: Sozialisation — Enkulturation — Personalisation

in: Der Mensch als soziales und personales Wesen, F. Enke Verlag, Stuttgart, 1963, s. 1—35

Autor stati, ředitel Sociologického semináře na universitě v Kielu, se pokouší o souhrnný výklad vzájemného vztahu pojmů, které jsou důležité pro sociologii rodiny a mládeže. Především se kriticky zaměřuje proti mechanistickým představám o procesu přizpůsobování, proti omezování socializace na rané období lidského života i proti přílišnému zdůrazňování významu primárních skupin při výkladu problematiky socializace, enkulturační a personalizační. Svě vlastní pojetí staví na analýze sociálního jednání, jehož strukturu možno schematicky znázornit: aktér — akce — situace (příroda, kultura, společnost) — vznik potřeb, sociální kontrola a očekávání — formování potřeb. Od analýzy jednotlivých stránek tohoto procesu přechází k výkladu uvedených pojmů. Odmítá jednostranné přečňování závislosti jedince na skupině a zdůrazňuje, že člověk se v procesu sebeformování — prostřednictvím očekávaného a kontrolovaného jednání — učí rozumět sobě samému a současně interpretovat role svých partnerů, což mu umožňuje korigovat požadavky partnerů i požadavky vlastní. Na základě zobecnování sociálních vlivů se pak dostává k nadřazené rovině kulturních souvislostí mezi hodnotami, výkony i věcmi. Enkulturační — ve smyslu kulturního vzdělávání — chápe jako specifické individuální i skupinové osvojení a internalizování kulturních fenoménů (zkušeností, symbolů ap.), což slouží k uchování a rozvíjení vlastní i skupinové existence. Personalizační pak rozumí utváření a rozvíjení individua, vzdělávání a realizaci lidských schopností, jejichž cílem je integrace sociálního a kulturního pluralismu.

—al—

Alois Eder: Bildung und Gesellschaft

Wien, 1965, s. 285

Kniha je zaměřena především na sledování pedagogických aspektů společenské funkce vzdělání a školství. Autor, jenž vychází hlavně z tradičních, převážně „kulturfilosoficky“ orientovaných myslitelů, se dotýká jednotlivých stránek procesu vzdělání a snaží se proniknout k jejich „podstatě“. Otázku po „podstatě“ vzdělání považuje za problém především antropologický.

V kapitole *Škola a společnost* se kriticky zaměřuje proti sociologickým pokusům o řešení vztahu vzdělání — společnost, a to hlavně proto, že empirický přístup k této problematice považuje za povrchní. „Sociologie jako deskriptivně diagnostická věda“, píše autor (s. 178), „která má zkoumat také sociální funkci a sociální souvislosti vzdělání, sama nikdy nemůže poskytnout vodítka pro vzdělávací návody školy“. Činí-li tak přesto, překračuje skryté nebo otevřené své hranice. A sociologie, která si programově vytýčuje